

-> Θρησκεία

Οι Μονές στην Ιεράπετρα

Στην Ιεράπετρα υπάρχουν δύο σημαντικές Μονές. Η Μονή Φανερωμένης και η Μονή Εξακουστής.

Σημαντική μονή της Βυζαντινής περιόδου είναι η μονή Φανερωμένης. Η μονή αυτή απέχει από τον Άγιο Νικόλαο 24 χιλιόμετρα και βρίσκεται κοντά στη μινωική πόλη Γουρνιά. Είναι αφιερωμένη στην Κοίμηση της Θεοτόκου και τη Ζωοδόχο Πηγή.

Το μοναστήρι έχει φρουριακή μορφή και για αυτό το λόγο πρόσφερε καταφύγιο στους καταδιωγμένους χριστιανούς αλλά και στους πολεμιστές. Γινόταν όμως και αιτία προστριβών καθώς η μονή είχε μεγάλη κτηματική περιουσία. Οι Τούρκοι αγάδες της Ιεράπετρας είχαν γειτονικά κτήματα με τη μονή και διεκδικούσαν και τα δικά της. Την περίοδο της Τουρκοκρατίας λειτούργησε στη μονή κρυφό σχολείο, στο οποίο, σύμφωνα με την παράδοση, έμαθε τα πρώτα της γράμματα η Ροδάνθη η Κριτσωτοπούλα, γνωστή για τους αγώνες της για την αποτίναξη του τουρκικού ζυγού.

Μια άλλη σημαντική μονή είναι η μονή Εξακουστής. Βρίσκεται ανάμεσα στα χωριά Ανατολή και Μάλες και απέχει από την Ιεράπετρα 18 χιλιόμετρα. Βρίσκεται σε μια ωραία πανοραμική τοποθεσία αλλά είναι άγνωστο το πότε χτίστηκε. Τα στοιχεία είναι ιδιαίτερα ελλιπή. Πάντως πριν το 1877 υπήρχε στο χώρο αυτό ένας ερειπωμένος ναός, του οποίου το όνομα είναι και αυτό άγνωστο. Χάρη στο μοναχό Ανανία Μπαρμπεράκη ο παλιός αυτός ναός ανοικοδομήθηκε στα τέλη του προηγούμενου αιώνα και λειτουργούσε ως το 1935 που κρίθηκε διαλυτέα.

Επαναλειτούργησε το 1960 και από το 1976 μετατράπηκε σε γυναικεία μονή, η οποία λειτουργεί μέχρι σήμερα. Ο ναός είναι αφιερωμένος στη Γέννηση της Θεοτόκου. Αξιόλογα είναι τα κελιά των μοναχών, καθώς και οι φορητές εικόνες του ναού.

Λασιίδα

Η Παλαιά Εκκλησία της Παναγίας της Κεραγωνιώτισσας

Η Εκκλησία της Παναγίας της Κεραγωνιώτισσας, στην οποία ακόμη και σήμερα πραγματοποιούνται λειτουργίες, βρίσκεται γύρω στα 500 μ. από την κεντρική πλατεία του χωριού προς τη μεριά της εθνικής.

Κριτσά

Η Μονή Παναγία Κερά

Ένα χιλιόμετρο βόρεια από το χωριό βρίσκεται ο ναός της Κοιμήσεως της Θεοτόκου, γνωστός ως Παναγία Κερά. Ο ναός είναι τετράγωνος με διαστάσεις 10 Χ10,5 μ., τρίκλιτος με τρούλο στο κεντρικό κλίτος.

Τα κλίτη ιδρύθηκαν σε διαφορετικές περιόδους. Πρώτα χτίστηκε το νότιο κλίτος, το οποίο αφιερώθηκε στην Αγία Άννα. Οι τοιχογραφίες του χρονολογούνται τον 14ο αιώνα. Μετά χτίστηκε το κεντρικό κλίτος, το οποίο αφιερώθηκε στην Παναγία. Αυτό το κλίτος είναι ψηλότερο από τα άλλα αφού είχε ήδη αποφασιστεί να χτιστεί και τρίτο κλίτος, το βόρειο, το οποίο χτίστηκε στις αρχές του 15ου αιώνα και αφιερώθηκε στον 'γιο Αντώνιο. Τελευταίος προστέθηκε ο τρούλος, στη μέση περίπου του κεντρικού κλίτους. Η κατασκευή του τρούλου κατέστρεψε μέρος των τοιχογραφιών, οι οποίες όμως φτιάχτηκαν πάλι. Επίσης, δημιουργήθηκαν ανοίγματα μεταξύ των τριών κλιτών για την καλύτερη ενότητα του χώρου.

Οι τοιχογραφίες του ναού θεωρούνται ανώτερης ποιότητας και τέχνης. Οι παλιότερες είναι στο νότιο κλίτος και θεωρούνται οι πιο σημαντικές σ όλη την Κρήτη για την τεχνική αλλά και τα θέματά τους. Ανήκουν στην Παλαιολόγεια αναγέννηση, έχουν δηλαδή τα χαρακτηριστικά της Μακεδονικής Σχολής. Παρόμοιες τοιχογραφίες υπάρχουν στον Μυστρά και το 'γιο Όρος αλλά και σε άλλα μακεδονικά μνημεία του 14ου αιώνα. Οι μορφές εικονίζονται ζωγραφισμένες με καθαρές γραμμές σε ευρύχωρα πλαίσια. Τα χρώματα είναι φωτεινά, καθαρά και απαλά. Τα θέματα εικονίζονται σε 14

ορθογώνιους πίνακες σε δυο ζώνες. Είναι σκηνές από τη ζωή της Αγίας Άννας και της Παναγίας από τα θεομητορικά απόκρυφα ευαγγέλια, θέματα που δεν συνηθίζονται στη βυζαντινή ζωγραφική. Οι τοιχογραφίες απεικονίζουν την Οικία του Ιωακείμ, την Προσευχή της Άννας, τη Γέννηση της Θεοτόκου, το Ύδωρ της Ελέγξεως, τη Θλίψη του Ιωσήφ και τη Θεοτόκο Πύλη Κεκλεισμένη. Στο τεταρτοσφαίριο εικονίζεται η Αγία Άννα ως Πλατυτέρα. Στο δυτικό τοίχο υπάρχει μια τοιχογραφία των χορηγών του ναού με την επιγραφή: «Χωρίον της Κριτζέας και Αντώνιος Λαμέρας».

Το βόρειο κλίτος, αν και έχει ζωγραφιστεί τελευταίο, δεν διαφέρει σχεδόν καθόλου από το νότιο κλίτος της Αγίας Άννας ως προς την τεχνική. Κυριαρχούν φωτεινά και απαλά χρώματα. Στην κόγχη εικονίζεται ο Χριστός Παντοκράτωρ και ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος και από κάτω οι συλλειτουργούντες Αρχιερείς και οι ένθρονοι Απόστολοι. Στην καμάρα η εικονογραφία αποτελείται από τη σύνθεση της Δευτέρας Παρουσίας (Απόστολοι, τάγματα αγγέλων, μάρτυρες, άγιοι, ο άγγελος που σαλπίζει την έλευση του Χριστού, η γη και η θάλασσα προσωποποιημένες που αποδίδουν στην κρίση τους νεκρούς τους, η Ψυχοστασία και ο Παράδεισος). Στο βόρειο τοίχο έχουμε μια επιγραφή με μια τοιχογραφία ιδιαίτερα σημαντική από κάτω. Η επιγραφή αναφέρει ότι η ανακαίνιση του βόρειου κλίτους έγινε με δαπάνες του Γεωργίου Μαζηζάνη. Από κάτω εικονίζεται η οικογένεια του Γ. Μαζηζάνη, κτήτορα του ναού. Τα πρόσωπα είναι ενδεδυμένα με τη χαρακτηριστική ενδυμασία της εποχής και έτσι αντλούμε πολύτιμες πληροφορίες για τη λαογραφική παράδοση της περιοχής.

Το κεντρικό κλίτος παρουσιάζει διαφορετική τεχνοτροπία. Τα χρώματα είναι σκοτεινά και οι μορφές αυστηρές και επιβλητικές αρχαϊζουσας τεχνοτροπίας. Αν και το κεντρικό κλίτος ζωγραφίστηκε αμέσως μετά από το νότιο κλίτος, ο ζωγράφος δημιούργησε μια σοβαρή και επιβλητική ατμόσφαιρα. Οι τοιχογραφίες του κεντρικού κλίτους εικονίζουν σκηνές από τα Ευαγγέλια. Στο τεταρτοσφαίριο της κόγχης εικονίζεται η Παναγία Πλατυτέρα. Στην καμάρα του Βήματος παρουσιάζεται η Ανάληψη και χαμηλά πίσω από την Αγία Τράπεζα οι συλλειτουργούντες αρχιερείς. Στη δυτική καμάρα εικονίζονται οι εξής σκηνές σε 8 μεγάλους πίνακες: Βρεφοκτονία, Γέννηση του Χριστού, Μυστικός Δείπνος, Άγια των Αγίων, Συμπόσιο του Ηρώδη και Εις Άδην Κάθοδος. Στο δυτικό τοίχο έχουμε τη Σταύρωση και από κάτω τις τιμωρίες των κολασμένων. Στους κάτω τοίχους εικονίζονται ολόσωμοι ἴγιοι. Ξεχωρίζουν ο ἴγιος Νικόλαος, ο Ἅγιος Βασίλειος και ο Ἅγιος Γεώργιος. Την ίδια τεχνική ακολούθησε και ο ζωγράφος του τρούλου που πραγματικά δημιουργεί δέος στον επισκέπτη. Στον τρούλο εικονίζονται τέσσερις άγγελοι και από κάτω τέσσερις εορτές από το Δωδεκάορτο: Βάπτιση, Υπαπαντή, Έγερση του Λαζάρου και Βαϊφόρος. Στο τύμπανο του τρούλου είναι δώδεκα προφήτες και στα σφαιρικά τρίγωνα είναι οι Ευαγγελιστές.

Η εκκλησία της Παναγίας της Κεράς είναι ιδιαίτερα διάσημη για την ποιότητα των τοιχογραφιών της και θεωρείται μια από τις πιο αξιόλογες παλιές εκκλησίες της Κρήτης.

Η αξιολογότερη εκκλησία της βρίσκεται ένα χιλιόμετρο έξω από το χωριό στην περιοχή Λογάρι, η ονομαστή "Παναγιά Κερά". Είναι τρίκλιτη, με τρούλο και πλάγιες αντηρίδες, δίνοντας με τα γύρω κυπαρίσσια μια αξέχαστη γραφική εικόνα. Λίγο πιο έξω, στο δρόμο για το χωριό Κρούστα, βρίσκεται το Μοναστήρι του Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου, που ιδρύθηκε το 1215μ.χ. και ήταν κέντρο σπλαρχηγών της Ανατολικής Κρήτης κατά την επανάσταση.

Νεάπολη

Η Μονή Κρεμαστών

Βρίσκεται νότια της Νεάπολης στο δρόμο προς Οροπέδιο Λασιθίου και απέχει από τον Άγιο Νικόλαο 17,5 χιλιόμετρα. Είναι αφιερωμένη στο όνομα του Μιχαήλ Αρχαγγέλου. Χτισμένη στο τέλος του 16ου ή τις αρχές του 17ου αιώνα σε απότομη και κατάφυτη βουνοπλαγιά, δίνει την εντύπωση ότι κρέμεται. Στο απατηλό αυτό φαινόμενο οφείλει το όνομα της η μονή.

Καθώς τη βλέπει κανείς από χαμηλά, μοιάζει με ανοιχτό μάτι στα δασώδη βλέφαρα της περιοχής. Στη μονή λειτούργησε καλά οργανωμένο κτυφό σχολείο, που με την πάροδο του χρόνου έγινε κοινοτικό. Διέθετε μάλιστα δασκάλους που ήταν μορφωμένοι κληρικοί. Η συμβολή της μονής υπήρξε σημαντική στην παιδεία της εποχής.

Το 1868 ο τότε Διοικητής Λασιθίου Κωστής Αδοσίδης Πασάς εγκατέστησε για λίγο την έδρα της Διοίκησης, στη μονή, όπου διέμενε και η οικογένεια του. Μετέφερε μάλιστα το νερό από τη γειτονική Κουφή Πέτρα.

Σητεία

Η Μονή Τοπλού

Από τα πιο ονομαστά και πλούσια μοναστήρια που έχουν απομείνει είναι η μονή της Κυράς Ακρωτηριανής, γνωστότερο με το όνομα Τοπλού, επειδή πήρε το προνόμιο κατά την οθωμανική κατάκτηση να διατηρεί κανόνι.

Η Μονή Τοπλού είναι ένα ιστορικό μοναστήρι που διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο σε όλους τους αγώνες των Κρητικών για Ελευθερία.

Το 1654, επί Τουρκοκρατίας ο Νεόφυτος Πατελλάρος, πρώτος μητροπολίτης της Κρήτης, παραχώρησε στο Πατριαρχείο μερικά μοναστήρια της Κρήτης. Το 1704 η Μονή Τοπλού διασώθηκε από τα βαρύτατα χρέη, τις τεράστιες φορολογίες και τις αδιάκοπες αφαιμάξεις των αγαθών από τους Γενίτσαρους.

Το 1798, ο Πατριάρχης της Κωνσταντινούπολης Γρηγόριος Ε κηρύσσει την περιουσία της Μονής αδούλωτη και ανενόχλητη και απαγορεύει την εκποίησης της άνευ αδείας του Οικουμενικού Πατριάρχη.

Το καθολικό της Μονής είναι αφιερωμένο στην Παναγία και στον Άγιο Ιωάννη τον Πρόδρομο. Ο δραστήριος ηγούμενος της Μονής Φιλόθεος Σπανουδάκης σήμερα έχει φροντίσει να αναστηλώσει

ολόκληρο το μοναστήρι και να οργανωθεί μουσείο παλαιών εικόνων και χαλκογραφιών.

Ιδιαίτερης καλλιτεχνικής αξίας και έμπνευσης είναι 2 φορητές εικόνες, έργο του Ιωάννη Κορνάρου, η εικόνα "Μέγας είσαι Κύριε και Θαυμαστά τα έργα Σου" και η Αγία Αναστασία η Φαρμακολύτριά. Εκτός από τις φορητές εικόνες εξαιρετικής τέχνης εκτίθενται Ευαγγέλια, αργυρεπίχρυσοι σταυροί, πατριαρχικά συγίλια, μολυβδόβουλα, αρχιερατικά άμφια κ.α.

Επίσης, σε συνεργασία με τον αγιογράφο Μανόλη Μπετεινάκη έχει αγιογραφήσει την τραπεζαρία του μοναστηριού με την τεχνική της νωπογραφίας.

Πηγή: Παρουσίαση Σητείας, Δήμος Σητείας – ΔΕΠΟΤΑΣ

Ιστορική Μονή του 15ου αιώνα, κατέρρευσε από σεισμό το 1612 και ανοικοδομήθηκε με την οικονομική ενίσχυση των Βενετών. Κατεστράφη και ερημώθηκε από τους Τούρκους μετά την κατάκτηση της Κρήτης. Μετετράπη σε σταυροπηγιακή το 1704. Καθ' όλη την περίοδο της τουρκοκρατίας λειτουργούσε στη Μονή σχολείο, ενώ μετά το 1870 ιδρύθηκε αλληλοδιδακτικό σχολείο.

Η Μονή είναι φρουριακή σταυροπηγιακή. Το κυρίως κτίσμα, 800 τ.μ., είναι τριώροφο και περιλαμβάνει κελλιά, ξενώνες, μαγειρεία, ηγουμενείο, αποθήκες. Το καθολικό είναι δίκλιτο, με το βόρειο κλίτος αφιερωμένο στη Θεοτόκο και το νότιο μεταγενέστερο κλίτος στον Αγιο Ιωάννη τον Θεολόγο. Χαρακτηριστικό είναι το κωδωνοστάσιο της Μονής, που φέρει ανάγλυφα στέμματα και σταυρούς με επιγραφές, με χρονολογία 1558.

Οι εργασίες αναστήλωσης, στερέωσης και αποκατάστασης έχουν πραγματοποιηθεί από την 13η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων.

Λειτουργεί ως Μονή, ενώ παράλληλα υπάρχει χώρος ενδιαφέροντος Μουσείου.

Η Μονή Καψά

Σκαλωμένο στο φρύδι της εξόδου του φαραγγιού των Περβολακιών, σε επιβλητικό τοπίο που ατενίζει το Λιβυκό πέλαγος βρίσκεται το μοναστήρι του Αγίου Ιωάννη του Καψά.

Το μοναστήρι είναι μετόχι της Μονής Τοπλού και απέχει 9χλμ. από τον οικισμό του Μακρύ Γιαλού.

Η Μονή της Παναγίας Της Φανερωμένης

Βρίσκεται στην περιοχή Πλατάνι της Σκοπής, δυτικά της Σητείας.

Σήμερα το μοναστήρι είναι σχεδόν εγκαταλελειμμένο και στο μικρό βυζαντινό εκκλησάκι της Παναγίας της Φανερωμένης, πιθανότατα του 15ου αιώνα, σπάνια γίνονται λειτουργίες.

Οι Μονές στο Οροπέδιο Λασιθίου

Η Μονή Κρουσταλλένιας

Στο ανατολικό τμήμα του Οροπεδίου, πάνω σε λόφο που τον ζώνουν βράχοι και θεόρατοι πρίνοι, βρίσκεται η Μονή Κρουσταλλένιας. Τιμάται στη μνήμη της Κοίμησης της Θεοτόκου. Πιθανός χρόνος ίδρυσης της μονής είναι το έτος 1241, όπως φανερώνει ανάγλυφο που φυλάσσεται σήμερα στη μονή. Όταν το 1543, μετά την επί διακόσια χρόνια ερήμωση του Λασιθίου από τους Βενετούς, αποοίστηκε από τους ίδιους να κατοικηθεί και πάλι, μετέφεραν πρόσφυγες από το Ναύπλιο και τη Μονεμβασιά, στους οποίους μοίρασαν τα κτήματα του Λασιθίου.

Η υποχρέωση που αναλάμβαναν οι νέοι οικιστές του Λασιθίου, ήταν να δίνουν τη μισή σοδειά τους στις βενετικές αρχές του Χάνδακα. Μεταξύ των προσφύγων που εγκαταστάθηκαν στο Λασιθί ήταν και η Παλαντία ηγουμένη της μονής Σπηλαίου, η οποία ίδρυσε ή επανίδρυσε τη μονή και μερίμνησε παράλληλα για τη συντήρησή της.

Το Γενάρη του 1823 ο Χασάν Πασάς μετά από πολλές προσπάθειες καταλαμβάνει το Λασιθί κι αρχίζει άγρια σφαγή και ανελέητος εξολοθρεμός των κατοίκων του. Τότε καταστρέφεται και η μονή. Στην επανάσταση του 1866-69 η επαναστατική επιτροπή του αγώνα, μέρος από τα πολεμοφόδια, καθώς και το πρόχειρο εργοστάσιο κατασκευής των φυσιγγίων, βρίσκονταν στην Κρουσταλλένια. Στον ιστό του μοναστηριού είχε υψωθεί και κυμάτιζε η σημαία των επαναστατών. Όπως ήταν φυσικό το μοναστήρι δεν ξέφυγε από τη μανία του Ομέρ Πασά. Στις 29 Μαΐου 1867 η μονή

πυρπολήθηκε από τα στρατεύματα του. Στην περίοδο της ιταλογερμανικής κατοχής, η μονή μεταβλήθηκε σε χώρο συγκέντρωσης αιχμαλώτων και οι μοναχοί εκδιώχθηκαν.

Η μονή τέλος έπαιξε ρόλο και στα εκπαιδευτικά πράγματα του τόπου. Στο τέλος της τουρκοκρατίας και τις αρχές του αιώνα μας λειτούργησε δημοτικό σχολείο, στο οποίο φοιτούσαν παιδιά από τα γειτονικά χωριά.

Μονή Βιδιανής

Στη βορειοδυτική πλευρά του Οροπεδίου, σε κάποιο κόλπωμα του βουνού Λουλουδάκι, βρίσκεται η Μονή Βιδιανής, που οφείλει το όνομα της στον ιδρυτή της Βίδα. Είναι αφιερωμένη στη Ζωοδόχο Πηγή. Άρχισε να χτίζεται το 1854. Στις 30 του Μάη του 1867 η καινούργιο - χτισμένη μονή πυρπολήθηκε και αποτεφρώθηκε από τα τουρκικά στρατεύματα του Ομέρ Πασά, που πάτησαν το Λασίθι.

Με ζήλο οι ηγούμενοι του μοναστηριού προσπάθησαν σύντομα να ξανακτίσουν την εκκλησία στα ερείπια της παλιάς. Στη γερμανική κατοχή οι κατακτητές συνέλαβαν τον ηγούμενο της μονής Δωρόθεο Τσαγκαράκης που συνεργάστηκε με την εθνική αντίσταση. Μετά από φυλακίσεις και φρικτά βασανιστήρια τον εκτέλεσαν στην Αγιά Χανίων το 1943. Με το ζήλο του σημερινού ηγουμένου της Δαμιανού Μπελέρη και το ενδιαφέρον του Μητροπολίτη Πέτρας κ. Νεκταρίου, συντελείται ένα σημαντικό έργο, το οποίο βρίσκεται προς το τέλος του.

Στο χώρο που περιβάλλει τη μονή προβλέπεται να λειτουργήσει μουσείο Φυσικής Ιστορίας. Έτσι ο άλλοτε ερειπωμένος και έρημος χώρος παίρνει τη θέση που του αξίζει στη θρησκευτική και φυσική εξέδρα του Οροπεδίου.